

Veiledning til Røpedyrkning

(af L. Westrem).
(Slutning fra No. 20).

Røpernes Benyttelse og Foderværdi. Røper saavel som Raalen benyttes til Kreaturfoder*) i Forbindelse med Halm og Hø, samt Mel og Agner til Sørpe. Man kan give dem baade raa og kogte; thi alle slags Creature spise dem med Begjærlighed paa begge Maader. De ere et godt Svinefoder. Naar man har Hagefjor og Skalve hjemme om Sommeren, da er det meget fordelagtigt at anvende Røper til disse; saaledes har jeg i de sidste 5 Aar forbrugt en Mængde Smaarøper og Røperkaal til mine paa Stald staaende Svin og hjemmeværende Hagefjor, hvilket ikke er nogen uvæsentlig Fordel ved Røpedyrkningen her, da man i disse Egne ikke kan erstatte dem ved noget andet Foder. Dyrkes Røper paa denne Maade til Staldfodring bør de dog staa meget tettere, ligesom de heller ikke behøve at udtyndes saameget, som den Røpeager, der skal give fuld Avling om Høsten til Vinterfoder. Røper til Staldfodring kan saaes to Gange om Sommeren paa samme Ager. Naar man saar første Gang i Slutningen af April, har man en temmelig rig Avling i Midten af Juli, og naar man nu atter igjen tilsaar Ageren, kan man paany have en ganske god Avling til i Midten af Oktober. Ved Siden af hvad man piller ud af de øvrige Røpeager, kan man paa denne Maade skaffe sig en Mængde Smaarøper og Raal hele Sommeren igjennem.

Man regner almindeligen at en Tonde Røper har samme Næringsværdi, som 1 Bog Klover- og Timoteihø, saa at, naar man paa et Maal avlede 50 Tønder Røper, sif man vistnok ikke mere, end om Ageren var tilsaact med Klover og Timoteigræs, efterdi den Ager, som giver 50 til 60 Tønder Røper ogsaa giver 50 til 60 Boger Hø paa 1 Maal, med den samme Gjødselkraft; men foruden at Røper, eller en anden Rodfrugt først i Sædskiftet maa forberede Ageren, inden den giver en saa stor Høsmængde, har Rodfrugten ogsaa en anden Fordel, som ikke Høet har: man kan nemlig kun ved Hjælp af dem opfodre Halmen med Fordel, ligesom alt Hø fra Udslaatter. Rodfrugter er nemlig Kraft-

foder, det er et Foder, som i visse Henseender indeholder altfor megen Næring for Fæ og Faar, naar det opfodres alene. Halm og Hø derimod fra Udslaatter og fra alle Enger, som ikke gjødsles, er for en stor Del kun Bomfyldfoder, eller et Foder, som indeholder for liden Næring til at Dyret kan udvikle sig tilstrækkelig. Ved derimod at give ved Siden af Halmen og Høet Røper i tilstrækkelig Mængde forvandler man baade Halmen og Udslaatter til et godt Foder.

Hos mig benyttes Røperne paa den Maade, at de smaa skaarne lægges lagvis med hakket Halm eller Hø, og dampkoges, saaledes, at der almindelig bruges 1 Bog hakket Halm til en Tonde Røper, hvilket er et særdeles godt Sørpefoder. Fodrer man dem raa, bør de ogsaa hakkes i Forveien, enten ved en saakaldet Turnipsffærmasline, som nu kan kjøbes paa ethvert Jernværk, eller med en simpel Hakkekniv i en Botte, hvilket er mindst bekvæmligt, naar man avler Røper i det Smaa.

Slutnings-Bemærkninger om Røpedyrkningen. Der kunde maaske spørges om Røper skulle foretrækkes for Poteter. Dette er ikke min Mening. De kunne dyrkes ved Siden af hverandre. Poteter give i disse Egne ved omhyggelig Dyrkning en saa rig Avling, at man med Hensyn til virkelig Foderværdi ikke vil avle mere af Røper; men Poteter er paa mangfoldige Steder udsat for Høstfrost, som aldrig skader Røper. Alle Ager, hvor man ikke er sikker for Frost paa Poteter, burde omhyttes med Røper. — Uagtet Belliggenheden hos mig, hvad Deirliget angaar, er saare gunstig (i den midtre Del af Indre-Sogn) og Markerne ere belliggende mod Syd, ere dog aldrig Poteter her i en kold Høst sikre for Frost paa Græsset fornemlig paa Myrrerne, hvoraf jeg har 200 Maal. Jeg har derfor nu indført Røper i Sædskiftet paa disse, for at have en sikker Høst af Røper, istedetfor en usikker af Poteter. Røper vil især indtage sin Plads i dette Amt paa alle opdyrkede Myrer og Dalstrog i hele yttre Sogn og Søndfjord og en stor Del af Nordfjord, hvilke Bygdslags udstrakte fugtige Marker og Myrer i et fugtigt Klimat neppe med Fordel ville kunne opdyrkes uden ved Indførelse af Røper og Raakrabi.

Der er ogsaa en Fordel ved Røperne deri, at deres Saattid om Vaaren indtræffer efterat den anden Sæd er lagt. Saaledes er den pafseligste Saattid for Røper i yttre Sogn, Sønd- og Nordfjord, i Midten af Juni, og for Indre Sogn, den sidste Uge af Juni. De Røper, man vil opbevare

*) Jeg har ogsaa i mange Aar brugt en Mængde Røper om Sommeren for Poteterne kan tages i Brug til Folkene. Man spiser dem meget gjerne til Sild, Fisk, Kjøb o. s. v. thi Røper er som Menneskefode baade sund og blodrensende.

for Vinteren blive da passende modne og store i de første Uger af Oktober; thi saar man dem for tidligt, naar de skulle opbevares efter Jul, blive de for tidligt modne, og raadne da lettere. De Røper derimod, som man vil opbruge om Høsten for Jul, kunne saaes saa tidligt, man finder Jorden bekvem for Sæd. Ellers er det noget, som Erfaringen snart lærer, hvilken Saetid der er den rette for Bygden; thi Weirlaget har herpaa den største Indflydelse. I disse Egne er dette ogsaa saa foranderligt, at man kun ofte behøver at reise 1 eller 2 Mile, eller Bygd imellem, for at træffe en Fjære, eller Dal, hvor alt modner nogle Uger før eller senere end i Naboløden, alt efter Fjældenes Beliggenhed og Hævet's Nærhed. Alt Landmanden i disse Egne først vil begynde at forsøge Røpedyrkning i det Smaa, er i sin Orden; men det er vist, at naar Røpen først indføres paa en Gaard og Bonden saar Græs paa dens Dyrkning, vil den overalt vedligeholde sin Anseelse mellem den øvrige Sæd. Jeg har oftere omtalt Sædskiftet, og da flere Bønder have spurgt mig, om hvorledes dette hensigtsmæssigt burde indrettes paa Nyland og opdyrket Myr, vil jeg meddele, at jeg anser det fordelagtigst at ordne samme saaledes: Det Aar, man har opgrabet Nylandet, høstpløies; Aaret efter, som i Sædskiftet bliver 1ste Aar, gjødes og tilsaas med Byg, Havre eller Baarrug;

2det Aar tilsaas med Røper, som foran er beskrevet; 3die Aar, eller Aaret efter Røperne, tilsaas Ageren med Byg, ligeegyldigt hvorjomhelst i disse Egne; thi Byg voxer efter Røper overalt i disse Aar, hvis man har stillet Ageren ordentligt.

Bygget gjødes med 25 Kjørrelæs pr. Maal, og saases Frø af rød og hvid Klover, samt Timotai tilsammen 6 T paa Maalet. Nu ligger Ageren til Græs

4de 5te 6te Aar eller endnu længere, eftersom man har Nylænde andre Steder at rydde. Naar man nu vil pløie denne Vold op igen, kan man enten begynde den samme Sædværel paanyt, eller indføre Vinterrug 1ste Aar, istedet for Havre eller Byg. Dette Sædskifte tror jeg det er fordelagtigt at begynde med i disse Egne.

En Vanskelighed ved Røpedyrkningen er det ogsaa at erholde godt Frø af gode Røpesorter; thi Forholdene og Lusten til at dyrke Røper er endnu lidet udviklet. Det maa imidlertid antages, at f. Ex. Landhandlerne, efter som denne Sag gaar fremad, ville finde sin Fordel ved stadigt at være forsynede med gode Frøsorter.

De Røpesorter, som jeg hidtil har forsøgt, ere forskrevne under følgende Navne: Store engelske hvide Turnips (white globe Turnip); Store hvide Norfolkturnips (white Norfolk Turnip) de første ere kuglerunde, og de andre talerkrunde. Af gule Turnips har jeg forskrevet:

Gule Aberdeen Turnips (Aberdeen yellow with purple top).

Store gule Skotte, meget gode (Scotch or Bullock). Jaar har jeg forskrevet, foruden disse, 2de nye Sorter, som omtales fordelagtigen blandt

dem der vare udstillede paa Pariser Agerdyrkningssamlingen forrige Sommer, nemlig:

Goods store gule Turnips (Goods imperial large yellow). Store Woolton Turnips (Woolton hybrid). Ellers gives der en Mængde Sorter, der ere anbefalede som udmærkede, og mellem hvilke man saa at sige maa føle sig frem; derfor har jeg ogsaa iaar forskrevet Frø af flere andre anbefalede Sorter for dermed at gjøre Forsøg, eftersom det er min Bestemmelse fra i Sommer af at dyrke Røper paa større Agerflader end hidtil.

Dyrkning af Lupiner.

(Af dansk Ugekrift for Landmænd).

I det sidst udkomne Hefte af „Tidskrift for Landøkonomi“ har Redaktionen af samme anbefalet Forsøg med Lupiner paa dertil flikkede Joroder, og for dette Diemed givet en Beskrivelse af deres Dyrkning og Egenffaber, nærmest efter W. Kette: Die Lupine als Feldfrucht, „sammenlignet med andre Beretninger, der forelaa om hin Gjenstand“. Lupinen hører hjemme i det sydlige Europa, hvor det navnlig er den hvide Lupin (Lupinus albus), der dyrkes, eller som i det sydlige Italien, L. termis, med violette Blomster. I det nordlige Europa har den indtil de sidste Aar kun været dyrket som Zirplante i Haverne, hvor de forskellige Arter med deres talrige ulfarte ere vel bekendte og yndede for deres pragtfulde Blomsterstand og smukke Lov. Først i de sidste 6—7 Aar er Lupindyrkningen i Marken bleven udbredt i det nordlige Tyskland, og Udfaldet har vist sig saa gunstigt, at man paa mange Steder ser i den en virkelig Støtte for Agerbruget paa lette Sandjoroder, og Opmærksomheden er derfor ogsaa henledet paa den baade i Nord-Tyskland og England. Der er derfor al Grund ogsaa for os Danske til at give denne Plante Løslighed til at vise, hvorvidt den er i Besiddelse af de fornødne Betingelser for at erhverve sig Børgerrøt her i Landet. Vel kan der for Tiden ikke være Tale om at dyrke den i det Større, dertil er ogsaa Udfæden endnu temmelig kostbar*); men vi ønske herved i Forbindelse med ovennævnte Artikel at foranledige, at en Del Forsøg gjøres hermed saa vidt muligt endnu iaar, for at vi allerede inden næste Foraar kunne have lidt nærmere Erfaringer at holde os til, end dem, vi kunne hente fra den fremmede Literatur, af hvilken vi for Efteraaende benytte ovennævnte Skrift af Kette, som i forrige Aar allerede er udkommen i 5te Dplag, og Die Bedeutung des Lupinenbaues af Th. Bunte.

Lupinen er, ligesom Hestebønner, en stivstraaet Bølgplante med hjulformede, dybt indfaarne Blade; de Arter, der sædvanlig dyrkes, ere etaarige. Giendommeligt for Lupinen er dens Forkjærlighed for en yderst let, dyb, endog jernholdig, helst umerglet og ugjødet Sandjord. Staldgødning synes ikke at have nogen og allermindst en god Indflydelse paa

*) Den sælges her til 1 Mk. pr. Pd., altsaa omtrent 4 Rd. pr. Skp.

dens Bævt, Kalk skal ubetinget være den skadelig. En sur, humøs Jord taaler den ikke; i Forbindelse hermed staar ogsaa, at Brudjord passer mindre godt for den; derimod skader et fugtigt Sandlag i Undergrunden den ikke. Den vil altsaa — ligesom de med den nærbeslægtede, buskfagtige Bælgsplanter: Ghyvelen (*Spartium scoparium*) og Tornblad (*Ulex europæus*), begge indenlandske Planter hos os, der dyrkes som Foderplanter paa enkelte Steder i England og Belgien, — finde sin Plads paa de jydske Heder, hvor disse Planter, dersom de kunde lykkes saa godt hos os, som i hinc Lande, vilde give en behagelig og for Hedeboeren velgjørende Afværking i det for Sandjorden ringe Udvalgs af Kulturplanter. Lupinen benyttedes i Forstningen blot til Grøngjødning, og dertil viste den hvide Lupin sig meget brugbar, men da man begyndte at benytte Lupinen ogsaa til Grønsfoder, er denne Art efterhaanden atter bleven fortrængt, da denne i Syden*) uskadelige Plante allerede i det nordlige Tydsland, som det synes af Mangel paa fornøden Varme, bliver giftig for Kreaturerne, der ogsaa neppe kunne formaaes til at æde den.

Den mest hyndede Art er derimod den gule Lupin (*L. luteus*), der vel har været dyrket i en længere Aarrække paa en enkelt Plet i Nordtyskland, men først siden 1852 har sunden almindelig Udbredelse. Den kræver ingen meget omhyggelig behandling Jord, men viser sig dog skjonsom mod en gjentagen Pløining. Helt pløies Jorden til den tidlig paa Efteraaret og ompløies atter 7 Sommer dybt mod Vinteren; den saaes da paa Vinterfuren og nedharves ganske let med Træharver. Sæden spirer nemlig vanskeligt, naar den kommer lidt dybt i Jorden, medens selv de Kærner, der ligge blottede, uden Vanskelighed slaa Rod. Man foretrækker at saa i vaadt Veir for at lette Spiringen, men det fraraades i Tilfælde af tørt Veir at erstatte Fugtigheden ved at bløde Saafæden. Lupinen saaes, naar den skal høstes moden, i April Maaned, overhovedet saa tidligt som man tør for Frostkn, som den ikke godt taaler; derimod først i Mai, naar den skal slaes til Hø, og endelig midt i Juni, naar man vil bruge den som Grøngjødning for Rugen. Der saaes efter Omstændighederne i Reglen 4—6 Skpr. i en Td. Land; naar den radsaas med 1½ Fods Afstand mellem Raderne, bruges endog kun 2 Skpr. pr. Td. Land. Den synes at kunne trives flere Aar efter hvoranden paa samme Sted, men Exempler haves ogsaa paa, at dette ikke er lykkedes. Den passer noget nær paa ethvert Sted i Sædsffikket og er en god Forfrugt for Rugen, navnlig naar den nedpløies som Grøngjødning. Et yndet Sædsffiket er, hvor den dyrkes, at lade den bestandig

*) I Rom og Neapel sælges Lupinfrøet til Føde for Almuen, for hvem det er en yndet Spise. I Omegn af Neapel ernæres Kvæg og Heste næsten udelukkende paa denne Plante, og paa Torvene i Neapel ser man altid Drovsffekudstene med en Bylt grønne Lupiner under Armen, hvormed de fodre deres Heste, som synes at æde dem med Begjerlighed. Allerede i det sydlige Frankrig, hvor denne Lupin ogsaa dyrkes, fortæres den udelukkende og uden synligt Begjerlighed af Kreaturerne.

afværte med Rug, som da ikke behøver Gjødning; vil man derimod efter Lupinen 2 Gange tage Rug, maa man den anden Gang gjøde dertil.

Formedest dens ranke Bævt fra en enkelt Stamme, uden Sidefud, bedæktes Bunden under den let med Ukrud, uden at dette dog skal skade Lupinen. En saadan tæt Græsbund kan paa meget lette Jorder endog være velkommen; men ogsaa paa anden Maade kan man drage sig dens selfabelige Natur til Nytte, ved nemlig at saa den i Forbindelse med andre Foderplanter, som Raigræs og Hvidklover, naar man vil lægge Jorden ud til Græsning, eller med Vikker eller Vikkelindsen (*Vicia monanthos*), „hvis Vigtighed for Sandjord overhovedet endnu ikke er almindelig nok anerkjendt“ (Kette S. 18). Spermellen lykkes ypperligt under den og medfører den Fordel, at Faarene, der med Begjerlighed søge Spermellen, ved Leiligheden vænnes til at æde Lupinen. Hvor den derimod skal bruges til Grøngjødning, saaes den bedst i Forbindelse med Boghveden, som ikke passer til Føde for Faarene, men derimod beskytter den paafølgende Rug mod Alger-Sneglen, der styr Boghveden. Den har ligeledes været benyttet med Held som beskyttende Sæd for *Maaletractis*. Alle Delte af Planten ædes enten i grøn Tilstand eller tørret til Hø af Kreaturerne, naar de først ere vænede til den, og den afgiver da et meget nærende Foder, som dog helst anvendes i Forbindelse med andre Fodemidler. Kette vil dog have bemærket en skadelig Indflydelse af Lupinen som Foder for Melrind-Faar, da Ulvens Fimhed skal lide derved.

Det skal med ingen Plante være af større Vigtighed, end med denne, at saa aldeles modent Frø. Denne Omstændighed gjør det vistnok meget tvivlsomt, om vi i Regelen selv ville kunne avle Saa-fæden; men den høstede Kærne vil altid være en god Kreaturføde og slaar i denne Henseende lige med Vikker og Hestebønner. Dog skal den i mindre moden Tilstand være tilbøielig til at skinkle. Overhovedet er Høstningen noget vanskelig, da Frøet modnes hurtigere forneden end i Toppen, hvorved en Del falder af, som imidlertid villig søges af Faarene, naar de først saa Smag paa den. En ligeligere Modning tilveiebringes dog ved at saa tættere, omtrent 7 Skpr. i en Td. Land, da Planten derved nødes til at samle sine Grene i Toppen.

Den blaa Lupin (*L. angustifolius*) skal trives paa endnu slettere Jord, end den gule; den modnes 8 Dage tidligere og giver ogsaa et større Udbytte af Kærne, maaffe som Følge af, at denne ikke saa let falder ud. Derimod kræver den mere Saafæd, da Frøet er større; Straact ædes idetmindste efter Kettes Erfaring høist ugæerne af Kreaturerne; dets mere træde Natur gjør det, ialtsald i tørret Tilstand, ubrugbart hertil; den kræver en langt renere Jord, end den gule, og er ikke saa god en Forfrugt for Rugen som denne. Den synes saaledes i det Hele at slaa tilbage i Anvendelighed for den gule Lupin.

Om Boghvede.

Boghveden er i Værebøgerne anført som en kjælen Plante, der hverken taaler Kulde, Vind eller stærk Tørke. Det synes saaledes ikke Umagen værd i vort Land at dyrke denne Kornsort, naar den er saa smtaalig. Undertegnede har imidlertid forsøgt den 3 Aar i Råd paa flere Sorter Jord og fundet at den svarer ligesaa god Regning end Havre.

Som bekendt vover Boghveden paa Jord, hvor Havren neppe længer vil trives. Den giver et hvidt smukt Mel, der brugt alene eller blandet med andre Mel sorter giver godt Brød, som i den udvendige Husboldning spises langt heller end Havre. Saact i rette Tid og i passende Mængde ($\frac{3}{4}$ a 1 Skæppe paa Maalet) har den ikke slaact Feil hos mig, men hvert Aar givet 10 Føld. Sidste Aar, der paa disse Kanter var ualmindelig sent og vrangt, kan af de tre Aar, hvori jeg har dyrket den, bedst vise, hvorvidt Boghveden fortjener Dyrkning hos os.

Den 7de Juni saaedes Boghvede paa Lemuld, hvor ellers alene Havre kunde anbringes. Den var moden i Begyndelsen af September, men preserende Arbejder med de øvrige Kornsorter gjorde at den først blev høstet efterat alt Andet var kommen i Hus i Oktober. Straact stod da opret og var tort. Hele Algeren sloges ned som Hø, ragedes strax sammen i Saater og kjortes samme Dag ind. Meget Boghvede maatte naturligvis spildes paa denne Maade, men desuagtet erholdtes ved Træskningen 10 Føld. Medens meget af det øvrige Korn blev raabjærget ifjor havde Boghveden i sine haarde Kapsler holdt sig og er i denne Vinter bleven brugt sammen med Rug og Byg, for at hjælpe det raabjærget Mel.

Den 24de Juni saaedes atter Boghvede til Gronfoder, som kun for en liden Del benyttedes, da Kvæget ikke ynder det. Dog saa dette Korn blev modent men høstedes kun for en Del, da Straact havde lagt sig, hvorved hurtig Indhøstning med Vla blev umulig. De heftige og vedvarende Regnbygger

havde knækket Straact førend det blev gammelt nok til at slaa.

Som Grøngjødsling for vore udpinte Havre skifter maatte Boghveden være særdeles tjenlig, da dens store Blade addeles dække Jorden, saa at Ugræs kvæles, og dens Nedpløining kan foretages i rette Tid paa Grund af dens hurtige Væxt.

Schrøder.

Probet Baarbvede til Sæd

fra Vøll i Bærum sælges efter Prove, nedlagt i Bogtrykker Fabritius's Kontor.

Christiania Kornpriser.

indenlandssk

Hvede, $3\frac{3}{4}$ a $5\frac{1}{2}$ Spd.

Rug, 0 0 intet solgt.

Byg, $2\frac{1}{2}$ a 3 Spd.

Havre, $1\frac{1}{2}$ a $1\frac{3}{4}$ Spd.

do. tjenlig til Sæd 9 a 10 $\%$.

udenlandssk

Rug østersøist 210—212 Pd. 4 Spd. 12 $\%$ a 36 $\%$.

Rug dansk 202—204 Pd. 18 $\%$ a 12 $\%$.

Byg dansk 186—188 Pd. 18 $\%$ a 19 $\%$.

Hvede dansk 208—212 Pd. $5\frac{1}{2}$ a $6\frac{1}{2}$ Spd.

Erter dansk 4 Spd. 60 $\%$.

Christiania Fiskepriser.

Sild, Rfobnd. $6\frac{1}{2}$ a 7 Spd. pr. Td.

Sild, stor Mid. 6 a $6\frac{1}{2}$ Spd. pr. Td.

Sild, smaa do. $4\frac{1}{2}$ a 5 Spd. pr. Td.

Sild, stor Christ. $4\frac{1}{2}$ a $4\frac{3}{4}$ Spd. pr. Td.

Sild smaa do. 18 $\%$ a 19 $\%$ 12.

Storset 6 $\%$ a 7 $\%$ 12 $\%$ pr. Bog.

Middelsæt 1 Spd. a 1 Spd. 6 $\%$ pr. Bog.

Smaaset 4 $\%$ 18 $\%$ a 1 Spd. pr. Bog.

Røbsfær 7 $\%$ a 7 $\%$ 12.

Udgiverens Adresse:

Proprietær Schrøder. Vøll i Bærum.

Følgeblad til Skilling-Magazinet.

Meteorologiske Jagttagelser

paa Christiania Observatorium.

1857. Mai.	Barometerstand i franste Lin. ved 0°.			Temperatur i Skyggen. R.			Veirbemærkning.
	Rl. 7 F.	Rl. 2 C.	Rl. 10 C.	Rl. 7 F.	Rl. 2 C.	Rl. 10 C.	
14	339''' 5	339''' 0	339''' 5	+ 9 0	+ 13° 7	+ 5° 4	Blandet. Stille.
15	340 0	341 2	340 5	+ 3 7	+ 8 4	+ 2 4	do. Lidt Regn. N—SSO.
16	339 7	338 5	338 6	+ 3 3	+ 10 6	+ 4 4	Klart. Svag S
17	337 7	337 4	335 5	+ 5 7	+ 12 7	+ 7 8	Lidt Skyet. SSW.
18	334 0	333 4	333 7	+ 7 5	+ 14 7	+ 8 8	Tem. Klart. SSW—N.
19	333 3	332 3	332 9	+ 9 0	+ 12 0	+ 9 1	Blandet SSO.
20	333 3	333 8	333 3	+ 8 6	+ 12 6	+ 8 9	do. Lidt Regn. S

Regnhøiden = 0 Linier.

Christiania.

Trykt og forlagt af W. C. Fabritius.